

THE ACADEMY OF MANAGEMENT
AND ADMINISTRATION IN OPOLE

**NOWOCZESNE PODEJŚCIA
SPOŁECZNO-GOSPODARCZE
ROZWÓJ REGIONÓW:
TEORIA I PRAKTYKA**

**MODERN APPROACHES OF
SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT
OF REGIONS: THEORY AND PRACTICE**

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

THE ACADEMY OF MANAGEMENT AND ADMINISTRATION IN OPOLE

***NOWOCZESNE PODEJŚCIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZE
ROZWÓJ REGIONÓW: TEORIA I PRAKTYKA***

***MODERN APPROACHES OF SOCIO-ECONOMIC
DEVELOPMENT OF REGIONS: THEORY AND PRACTICE***

***СУЧАСНІ ПІДХОДИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА***

Monograph

Edited by Mykola Ohienko

Tadeusz Pokusa

Opole 2020

ISBN 978-83-66567-23-8

Modern approaches of socio-economic development of regions: theory and practice. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978-83-66567-23-8; pp.325, illus., tabs., bibls.

Editorial Office:

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu
45-085 Polska, Opole, ul. Niedziałkowskiego 18 tel.
77 402-19-00/01 E-mail: info@poczta.wszia.opole.pl

Reviewers

prof. dr hab. Jadwiga Ratajczak, prof. dr hab. Volodymyr Lagodiienko

Editorial Board

Mykola Ohiienko, Tadeusz Pokusa, Wojciech Duczmal, Alona Ohiienko, Liudmyla Matokhniuk, Liudmyla Nazarova, Kvitoslava Avramenko, Andrii Zavhorodnii

Publishing House:

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu
45-085 Polska, Opole, ul. Niedziałkowskiego 18 tel. 77
402-19-00/01

200 copies

Authors are responsible for content of the materials

ISBN 978-83-66567-23-8

© Authors of articles, 2020

© Publishing House WSZiA, 2020

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION	9
PART 1	
ACTUAL MANAGEMENT PROBLEMS: BY TYPES OF ACTIVITY	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ: ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ	
1.1. Modeling of accounting and analytical support for managing of the financial condition in a facility Моделювання обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовим станом підприємства (<i>Volodymyr Krylenko, Olena Hurina, Tetyana Horbatiuk, Marek Janicki</i>).....	12
1.2. Theoretical aspects of the influence of economic cycles and crises on the stability of functioning of subjects of the food sphere Теоретичні аспекти впливу економічних циклів і криз на стабільність функціонування суб'єктів продовольчої сфери (<i>Liudmyla Nazarova</i>).....	21
1.3. Conceptual problems of attracting foreign direct investment in the regional economy Концептуальні проблеми залучення прямих іноземних інвестицій в регіональну економіку (<i>Andrii Zavhorodnii</i>).....	30
1.4. Socio-economic basis for the formation of economic activity of the population: theoretical and methodological aspects Соціально-економічний базис формування економічної активності населення: теоретико-методологічні аспекти (<i>Ruslan Skupskyi, Ruslan Zubkov, Andrii Skomorovskyi</i>).....	36
1.5. Impact of global warming on agriculture Вплив глобального потепління на сільське господарство (<i>Denys Bondarchuk</i>).....	46
1.6. Theoretical aspects for establishment of a mechanism of financial support for sustainable development of the region Теоретичні аспекти формування механізму фінансового забезпечення сталого розвитку регіону (<i>Olena Hurina, Victoriya Sobolenko, Józef Kaczmarek jr</i>).....	51

1.1. Modeling of accounting and analytical support for managing of the financial condition in a facility
Моделювання обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовим станом підприємства

Сучасні виклики та загрози фінансовій стійкості та ефективності функціонування підприємства вимагають як найскорішого реагування через удосконалення існуючих та запровадження нових механізмів її забезпечення. Основою прийняття управлінського рішення є дані аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання. Тільки якісна оцінка фінансового стану підприємства розкриває фінансову спроможність та можливості сьогодення і у перспективі. Показники фінансового стану підприємства є підґрунтям формування стратегії та визначення ключових тенденцій розвитку підприємства, вони є основою прийняття рішення інвесторами та кредиторами. Якісне інформаційне поле формує один із його елементів – система обліково-аналітичного забезпечення (система генерації та обробки зовнішньої та внутрішньої інформації) складовою якого є саме фінансовий стан.

Інформаційною моделлю системи оцінки фінансового стану є бухгалтерський облік, який використовуючи відповідний методологічний інструментарій, фіксує, ідентифікує та обробляє показники господарської діяльності, формує і доводить інформацію до безпосередніх користувачів у вигляді форм і методів бухгалтерської звітності. Але під впливом зовнішніх чинників умови функціонування підприємств, їх структури та ресурси перебувають у постійному русі, за зміни моделей та методів прийняття управлінських рішень, належним чином і у відповідності зі змінами має модифікуватися і система обліку.

Світова наука і практика наразі напрацювала потужний інноваційний інструментарій бухгалтерського та фінансового інжинірингу, визначним показником якого є вартість підприємства. Сучасні методи управління економічними процесами, матеріальними, грошовими та фінансовими потоками, методи їх контролю за умов невизначеності та ризиків зовнішнього середовища вимагають саме таких інжинірингових рішень. Пріоритетна роль у цих процесах відводиться інструментам стратегічного планування та управління, в основі яких лежать методи визначення нарівні з плановими і фактичними показниками, прогнозних та гіпотетичних показників. Методика створення та використання облікових інструментів бухгалтерського інжинірингу базується саме на вищезазначених показниках (індикаторах). Саме фінанси разом із технологіями, методами організації виробництва і моделями

управління підприємством обумовлюють функціонування механізмів бухгалтерського інжинірингу.

Зазвичай поняття інжинірингу пов'язують із проектуванням, інжинірингу бізнес процесів – з проектуванням бізнесу. Більшістю науковців інжиніринг визначається як концепція управління та трансформації, в основі процесів інжинірингу лежать процедури проектування бізнесу та знання за якими вимірюється, зокрема, ефективність капіталу.

І. Балабанов визначає інжиніринг «...як визначену форму експорту послуг (передачу знань, технологій та досвіду) із країни виробника до країни замовника» [1].

Інжиніринг – це певний механізм, який працює на основі комплексних досліджень щодо підготовки техніко-економічного обґрунтування, комплексу проектних документів, а також розробки рекомендацій стосовно організації виробництва та управління, експлуатації обладнання та продажу готової продукції. В фінансовій площині інжиніринг може бути пов'язаний з фінансовими механізмами та інструментами для оцінки фінансового стану, такий інжиніринг називається фінансовим. Саме за допомогою його інструментів відбувається розподіл ресурсів, ризиків, ліквідності та доходів.

І. Бланк так визначає поняття фінансового інжинірингу як «... процес цілеспрямованої розробки нових фінансових інструментів або нових схем здійснення фінансових операцій» [2]. Різновидами фінансового інжинірингу є банківський та бухгалтерський.

Управлінський облік за умов невизначеності зовнішнього середовища не надає повну інформацію щодо управління економічними процесами, які формують фінансовий стан (такими як ризик, резерви, грошові потоки, вартість підприємства, платоспроможність). А, отже, перед науковцями постало питання: яким чином це забезпечити? Рішення було знайдено шляхом запровадження механізмів фінансового та бухгалтерського інжинірингу, які в сукупності сформували новий науково-методичний напрямок – стратегічний управлінський облік.

З огляду на вищезазначене, фінансовий та бухгалтерський інжиніринг – це нова парадигма визначення фінансового стану підприємства. Враховуючи світовий досвід та адаптуючи його до вітчизняних реалій управління грошовими потоками, резервами і ризиками підприємства, застосування механізмів та інструментів фінансового і бухгалтерського інжинірингу повинно базуватися на відповідних методичних засадах, які передбачають: процеси ідентифікації об'єктів та формування моделей фінансового та бухгалтерського інжинірингу.

Ми проаналізували та узагальнили наукові підходи до формування концепції фінансового і бухгалтерського інжинірингу, і пропонуємо в нашому дослідженні скористатися концепцією представників світової наукової школи з управління, зокрема Дж. Ф. Маршала та В. К. Бенсала [3] за якою виділяються шість процедур бухгалтерського та фінансового інжинірингу, які прийнято називати паттернами: об'єкти і процеси управління; теоретичні та методичні основи інжинірингу; інжинірингові механізми та інструменти; технології обліку; обліково-аналітичне забезпечення: агреговані мегарахунки, агреговані бухгалтерські проводки, моніторингові похідні балансові звіти; результати використання.

Таким чином, під обліково-аналітичним забезпеченням ми будемо розуміти систему положень які регулюють управлінський облік, і спираються на механізми та інструменти бухгалтерського і фінансового інжинірингу. До головних результатів, які використовують механізми та інструменти фінансового і бухгалтерського інжинірингу відносяться похідні балансові звіти економічного і цільового призначення, на базі яких встановлюється дійсна вартість підприємства, з метою реальної оцінки рівня фінансового стану підприємства.

Ефективність процесів управління фінансовим станом підприємства визначається ефективністю функціонування системи його інформаційного забезпечення. В основі систем інформаційного забезпечення управління фінансовим станом лежить система стратегічного бухгалтерського обліку, яка генерує облікову інформацію для прийняття управлінських рішень.

Вважаємо, що у сучасних умовах доцільним є інтегрування в системи інформаційного забезпечення, у якості методологічної основи, підсистеми стратегічного фінансового обліку у вигляді бухгалтерського інжинірингу. Дана підсистема, на наш погляд, будується на базі інжинірингової архітектури, яка включає набір інструментів, що забезпечують кожну стадію процесу обліку, набір облікових агрегатів, структурований план рахунків, бухгалтерські записи, похідні балансові звіти та інше.

Переконані, що забезпеченню стабільного фінансового стану сприятимуть такі умови як: ефективна методика оцінки фінансового стану; якісна інформаційна база даних для моніторингу фінансового стану; перегляд змісту й механізмів фінансової політики; запровадження інноваційних фінансових механізмів забезпечення стабілізації фінансів підприємств.

Світова практика в питаннях прийняття рішень за даними фінансової звітності свідчить про не достатню репрезентативність індикаторів звітності складеної за нормами Міжнародних стандартів фінансової звітності та звітністю, складеною на основі вартості бізнесу. Механізм бухгалтерського

інжинірингу пропонуємо запровадити для управління наслідками впливу зовнішніх чинників та усунення впливу ризиків на достовірність даних облікової системи підприємства.

За концепцією бухгалтерського інжинірингу при побудові систем фінансового обліку, передбачається аналіз існуючих підходів до розуміння його сутності та уточнення структурних елементів. Наразі елементи бухгалтерського інжинірингу набули поширення в процесі побудови стратегічно-орієнтованих та управлінських облікових систем. Дослідники приділяють значну увагу дослідженням теоретико-методологічних аспектів його запровадження в облікову практику.

Наші вітчизняні науковці В. Ткач та М. Шумейко [4] розробили інжинірингову теорію бухгалтерського обліку, визначивши в ній предмет (майно, елементи витрат, джерела і статті калькуляції); об'єкти (чисті активи та чисті пасиви); набір інжинірингових механізмів та низку інструментів; технології обліку; обліково-аналітичне забезпечення (у вигляді системи агрегованих укрупнених рахунків, бухгалтерських проводок, моніторингових похідних балансових звітів); результати застосування.

Наукова думка сьогодні виділяє два підходи до розуміння сутності дефініції «бухгалтерський інжиніринг»: у вузькому та у широкому розумінні.

У вузькому розумінні бухгалтерський інжиніринг науковцями трактується «... як система похідних балансових звітів, що використовуються для забезпечення управління платоспроможністю, власністю, резервною системою, ризиками». Вчені зазначають, що похідні балансові звіти використовуються як основне джерело інформації для стратегічного управління економічними процесами та ресурсним потенціалом підприємства» [5].

Бухгалтерський інжиніринг у широкому розумінні визначають як концепцію розробки і запровадження облікових інформаційних систем, побудованих на використанні структурованого плану рахунків, з використанням нових видів облікової архітектури (базової, коригуючої, похідної, стратегічної та гіпотетичної складових), агрегованих і дезагрегованих об'єктів з метою забезпечення бухгалтерського супроводу управління економічними процесами і визначення результатів діяльності підприємства або його бізнес-одиниць [5, 6].

На нашу думку, застосування такого підходу є найбільш доцільним при побудові стратегічно орієнтованої системи обліку, оскільки саме вона дозволяє на основі інжинірингових інструментів ідентифікувати й оцінити об'єкти внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, забезпечити комплексну оцінку його фінансового стану.

Узагальнивши існуючі підходи до визначення сутності поняття «бухгалтерський інжиніринг», пропонуємо розуміти його як набір інструментів, що можуть бути застосовані до управління такими фінансовими категоріями як грошові потоки, резерви, ризики підприємства; як нову сукупність методів, що визначають фінансовий стан підприємства та запас його фінансової стійкості.

Вище ми зазначали, що одним із механізмів інжинірингу є методика похідних балансових звітів. Обґрунтовується це тим, що традиційні бухгалтерські баланси, які складаються на принципах історичної вартості, в нинішніх умовах не відповідають потребам власників, інвесторів та інших користувачів економічної інформації, які дотичні до прийняття управлінських рішень та контролю за фінансовим станом і його прогнозуванням.

Наразі більшість науковців в своїх роботах пропонують таку методику складання похідних фінансових звітів, яка саме і передбачає застосування її на практиці бухгалтерського і фінансового інжинірингу [3, 7]. На сьогодні інжинірингові інструменти включають: фінансовий баланс в історичній оцінці; реінжиніринг бізнес-процесів; механізми імунізації; похідні балансові звіти; нульові баланси.

Управлінський облік в якості складових системи обліково-аналітичного забезпечення має: окремий робочий план рахунків управлінського обліку; обліково-контрольні точки – економічні ситуації; реєстр фінансово-господарських операцій; системи оцінок; облікові агрегати і укрупнені рахунки; агреговані проводки за укрупненими рахунками; похідні балансові звіти; алгоритм (технологія) відображення даних в похідних балансових звітах [8].

За сформованими похідними балансовими звітами встановлюється дійсна вартість підприємства, визначається рівень його фінансової захищеності, величина грошових потоків, рівень платоспроможності, а потім ці результати використовується при поточному, тактичному та стратегічному управлінні економічними процесами.

За результатами узагальнення світового досвіду, напрацювань вітчизняних науковців та практики діяльності підприємств вважаємо, що до складу сучасної моделі бухгалтерського інжинірингу доцільно включити: балансові теорії; облікові підходи, механізми та інструменти; робочий план укрупнених рахунків управлінського обліку; технології інжинірингових процесів; процедури контролю результатів.

Також ми узагальнили наукові підходи, в яких досліджується бухгалтерський інжиніринг і пропонуємо адаптувати до нашого дослідження модель управління фінансовою стійкістю на основі бухгалтерського інжинірингу, запропоновану І. Нагорною. В моделі, розробленій автором, вхідний масив даних для аналізу формують дебетові та кредитові обороти за

рахунками необоротних активів, запасів, інших оборотних активів, власного капіталу та зобов'язань [9].

На початковому етапі за даними вхідного потоку відбувається формування облікових реєстрів для моніторингу фінансового стану, які через систему специфічних інструментів бухгалтерського інжинірингу трансформуються у індикатори фінансової стійкості і забезпечують інформаційну підтримку стратегічних та тактичних управлінських рішень. В якості укрупнених рахунків в процесі аналізу фінансового стану пропонуємо використовувати такі:

- I. «Необоротні активи».
- II. «Оборотні активи».
- III. «Власний капітал».
- IV. «Довгострокові зобов'язання і забезпечення».
- V. «Поточні зобов'язання і забезпечення».

На наступному етапі використовуються такі інструменти та процедури бухгалтерського інжинірингу: формується Початковий баланс за укрупненими рахунками; складаються бухгалтерські проводки із відповідними коригуваннями (на основі зауважень аудиторів); складається коригувальний баланс. Після цього складаються моніторингові похідні балансові звіти.

Заключним етапом є контроль результатів: фактично розрахунок показників фінансової стійкості та обґрунтування її рівня.

Отже, результати запропонованих процедур, одержані з використанням інструментів бухгалтерського інжинірингу, дозволяють оцінити реальний фінансовий стан підприємства на основі показників фінансової стійкості. Інформація, яка отримується з використанням наведених методичних прийомів, може бути використана для прийняття ефективних управлінських рішень, дозволить уникнути помилкові припущення, зроблені на основі класичних бухгалтерських ретроспективних даних.

Облікова політика підприємства – це сукупність принципів, методів, форм, процедур і процесів організації та побудови системи бухгалтерського обліку на підприємстві. Сучасні умови господарювання, технічні та технологічні можливості, висунули нові вимоги до контролю, змінивши докорінно, в першу чергу, підходи до самого об'єкту контролю. Так, пропонується контролювати не собівартість, а бізнес-процеси, і змінювати у зв'язку із цим потрібно методологію організації облікової політики. Вважаємо за доцільне розширити методи контролю інструментами бухгалтерського інжинірингу.

До основним інструментів бухгалтерського інжинірингу пропонуємо включити: новий план укрупнених рахунків та моніторингові облікові реєстри. З огляду на це слід додати деякі функції облікової політики, а саме: до

принципів додати принцип «прогнозування», до факторів – фактор «наукового прогресу», до діючих методів – методи управління, до діючих процедур – порядок документування та обліку бізнес-процесів.

В науковій думці щодо формування облікової політики виділяють три рівні: міждержавний – на ньому формують правила і принципи бухгалтерського обліку в межах об'єднання державних інтересів; державний – передбачає формування правил, розробку стандартів; рівень підприємства – правила ведення обліку, затверджені підприємством.

Традиційними процедурами обліку є: перелік облікових номенклатур, складання робочого плану рахунків, порядок організації матеріальної відповідальності, перелік осіб, які мають право підпису, порядок документообігу, порядок ведення управлінського обліку, форми внутрішньої управлінської звітності, технологія оброблення інформації, організація ведення податкового обліку.

На нашу думку, у зв'язку із запровадженням інжинірингу потребують удосконалення такі процедури: перелік облікових номенклатур доповнити особливими інструментами інжинірингу, робочий план рахунків доповнити робочим планом укрупнення рахунків, порядок організації матеріальної відповідальності доповнити особливостями бізнес-процесів, перелік осіб, які мають право підпису розширити особами за посадовими інструкціями, порядок документообігу – змінити з урахуванням документування бізнес-процесів, порядок ведення управлінського обліку – доповнити особливостями бізнес-процесів, форми внутрішньої управлінської звітності – розширити з урахуванням особливостей бізнес-процесів, технологію оброблення інформації доповнити особливостями бюджетування бізнес-процесів, організацію ведення податкового обліку – доповнити особливостями забезпечення інформації при використанні інструментів бухгалтерського інжинірингу.

Наступні зміни ми пропонуємо внести у принципи облікової політики. До традиційних ми віднесли: принцип законності, адекватності, єдності. В умовах бухгалтерського інжинірингу ми пропонуємо додати принцип прогнозності. Відповідно до нового принципу інструменти бухгалтерського інжинірингу мають забезпечувати підприємства прогнозною інформацією.

Наступне, що потребує удосконалення – це методи. Оскільки всі методи облікової політики встановлюються на рівні держави-регулятора, то вони апіорі не підлягають змінам. Альтернативи можна вносити тільки у внутрішню систему обліку – або через розширення складу процедур, або через доповнення вже існуючих процедур відповідно до вимог бухгалтерського інжинірингу.

Все, що нами запропоновано до вдосконалення було об'єднано у єдину модель облікової політики підприємства в умовах фінансового інжинірингу (рис. 1).

Вдосконалення облікової політики загалом передбачає розширення її суб'єктів та об'єктів через пов'язаними з ними регулятори. Нові інструменти відповідно до умов бухгалтерського інжинірингу, слід включати і за обліком активів (основні засоби, виробничі запаси тощо) і за обліком пасивів (власний капітал, довгострокові та короткострокові зобов'язання), також доцільно їх прописати у Положенні про облікову політику.

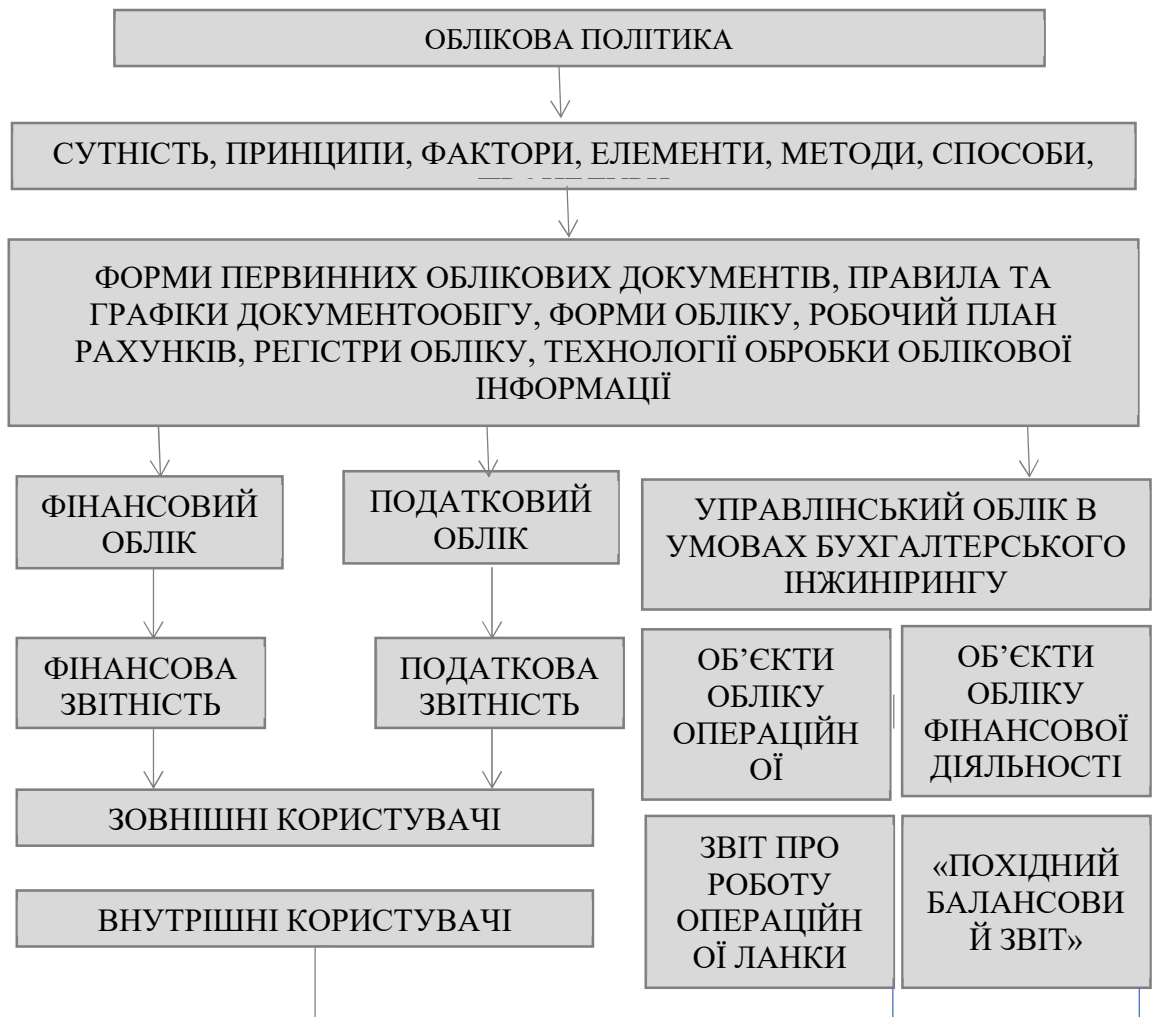

Рис. 1. Модель облікової політики підприємства в умовах фінансового інжинірингу

Вдосконалюється облікова політика за декількома етапами. На першому етапі встановлюється те, що пропонується змінити, на другому етапі аналізуються конкретні процеси та процедури, або додаються нові, на третьому етапі обираються доцільні для цього інструменти, на четвертому етапі відбувається безпосереднє вдосконалення.

Через те, що поняття бухгалтерського інжинірингу є відносно новим в економічній науці, та, зокрема в фінансово-обліковій практиці, а його інструменти є недостатньо вивченими, то це спричиняє необхідність вивчення їх більш докладно. А сама облікова політика потребує певних змін, які були запропоновані нами та узагальнені у моделі облікової політики підприємства.

Література:

1. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента. М.: Финансы и статистика, 2000. 512 с.
2. Бланк И. А. Словарь-справочник финансового менеджера. К.: Ника-Центр; Эльга, 1998. 480 с.
3. Маршал Джон Ф., Бансал Випул К. Финансовая инженерия. Полное руководство по финансовым нововведениям. Перевод с англ. М.: Инфра-М, 1998. 784 с.
4. Ткач В. И., Шумейко М. В. Инжиниринговый бухгалтерский учёт: становление и развитие теории. Международный бухгалтерский учёт. 2013. №46(292). С. 2-8
5. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський інжиніринг як метод побудови стратегічно орієнтованої системи обліку. Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. 2014. Вип. Т. 10. С. 59-66
6. Городиська Н. А. Поняття інжинірингу та його значення у ринкових умовах господарювання. Вісник Національного університету «Львівська політехніка» 2012. №727. С. 33-39
7. Герасимович І. А. Механізми та інструменти бухгалтерського і фінансового інжинірингу в управлінні підприємством. Облік і фінанси. 2017. №1 (75). С. 26-32
8. Герасимович І. А. Механізми та інструменти бухгалтерського і фінансового інжинірингу в управлінні підприємством. Облік і фінанси. 2017. №1 (75). С. 26-32
9. Чумак О. В., Нагорна І. В. Механізм інжинірингу при формуванні інформаційного підґрунтя аналізу фінансової стійкості підприємства. Бізнес-інформ. 2017. №12. С. 359-364